

CENTENARUL MARII UNIRI A ROMÂNILOR

ION I. C. BRĂȚIANU – „AUTORUL ROMÂNIEI MARI“

CRISTINA VOHN*

„El [Ion I. C. Brătianu] a organizat pe tăcute, din ascunzătoarea sa de la Iași, cele trei Uniri; el a fost, fără ca frica să-l poată atinge, adevăratul păstrător și organizator al speranței!... El a dovedit că «nu bietul om stă sub cârma vremurilor», ci uneori se înalță și le biruie.“
Mircea Djuvara, decembrie 1927

Abstract. *The study analyses the contribution of the Ion I. C. Brătianu, prime minister of the Romanian government in the years of the World War I to the Great Union of the Romanians in December 1918. He was the political leader, the statesman who made the strategical and the reformer decisions during the World War I and in the first decade in the interwar period.*

Keywords: *Ion I. C. Brătianu, the Great Union of the Romanians, World War I.*

Ziarul *Adevărul* din 24 ianuarie 1919 titra, ca motto al numărului său, următorul text: „Domnul Brătianu este autorul României Mari. A dat pământ țăranilor și vot obștească. Totuși țara întreagă este contra d-sale. Ingrată țară!“¹. Deși mesajul se vroia atunci să fie unul cu o tentă ironică², el releva un adevăr reconfirmat ulterior, atât în epocă cât și în posteritate: Ion I. C. (Ionel) Brătianu a fost omul marilor decizii strategice și reformatoare care au condus la realizarea Marii Uniri a românilor din anul 1918.

Marea Unire a românilor, finalizată la 1 decembrie 1918 a fost rezultatul voinței românilor din provinciile care s-au unit cu țara, într-un context internațional fa-

* Cercetător științific gr. III, dr. la Institutul de Științe Politice și Relații Internaționale „Ion I. C. Brătianu“ al Academiei Române.

¹ *Adevărul*, anul XXXII, Nr. 10682, 24 ianuarie 1919.

² Ziarul *Adevărul* a fost unul critic la adresa lui Ion I. C. Brătianu, Constantin Mille criticând politica promovată, în general, de liderul liberalilor, atât pe plan intern cât și extern și acuzând „dinasticismul“ familiei Brătianu. La finele războiului toate eșecurile românești din timpul conflagrației mondiale îi erau reproșate lui Ionel Brătianu atât de către adversarii politici cât și de o parte importantă a presei, ignorându-se faptul că lui i se datorează, într-o mare măsură, realizarea obiectivului secular al unirii teritoriilor românești cu Vechiul Regat, iar mare parte a populației, care își revenea cu greu după anii de război și de ocupație a trupelor străine își îndrepta speranțele spre noile partide care apăreau pe scena politică a României Mari, considerând că vechii oameni politici ar trebui înlocuiți cu alții noi.

Rev. Șt. Pol. Rel. Int., XV, 4, pp. 5–14, București, 2018.

vorabil și în condițiile existenței unei elite politice românești care a știut să gestioneze în folosul țării evenimentele care s-au derulat în spațiul european, în timpul Primului Război Mondial și la finalul acestuia. Această elită a avut însă un lider în persoana lui Ion I. C. Brătianu, omul politic „profetic” – așa cum a fost numit – care a condus țara în perioadele mai mult sau mai puțin faste pe care le-a traversat România în acele vremuri tumultuoase. Ionel Brătianu a fost omul deciziilor strategice din anii Primului Război Mondial și cel care a maximizat întreaga operă de construire și dezvoltare a statului român pe parcursul întregului secol al XIX-lea și începutul secolului XX derulată de atâția oameni politici cu vocație – în termenii lui Max Weber – precum cei din generația pașoptistă, Alexandru Ioan Cuza, Mihail Kogălniceanu, regele Carol I sau Ion C. Brătianu. Faptele sale politice au excedat granițele țării, consecințele lor repercutându-se inclusiv pe plan internațional, nu doar național, marele om de stat român fiind inclus în categoria „făuritorilor lumii moderne”³.

Fiu al lui Ion I. C. Brătianu – participant la revoluția de la 1848, colaboratorul cel mai apropiat al regelui Carol I, primul prim ministru al României independente și al Regatului român – a moștenit de la tatăl său calitățile de om de stat, care i-au fost cultivate încă din copilărie. „Crescut în ideile marii generații care ne-a dat Independența și Regatul, având sub ochi exemplul fără pereche al vieții părintelui său, el aducea de tânăr în viața noastră politică o ideologie capabilă de îndrăznețe aventuri. Dacă recunoștința pentru tatăl îi deschide porțile carierei, nu e mai puțin adevărat că înălțimea la care s-a ridicat a fost rodul însușirilor sale mari și activității sale neobosite.”⁴ Tatăl său și întreaga generație care clădise statul român de-a lungul secolului al XIX-lea au fost repere pentru Ion I. C. Brătianu, la care s-a raportat în întreaga lui viață publică. Ionel Brătianu a fost astfel un lider născut (prin propriile lui calități demonstrative adesea pe parcursul vieții) și crescut (prin educația primită de la tatăl său, în special) – vizavi de o mai veche dispută – în spiritul valorilor statului național român, o combinație perfectă pentru destinul aceluia care a gândit, adaptat și readaptat strategia care avea să conducă la realizarea României Mari, a României „dodoloațe”, așa cum mai era numită în epocă.

Preocupat de interesele generale ale țării, el și-a dezvoltat o viziune integratoare asupra dezvoltării statului român – care îmbina elementele cele mai diverse ce puteau contribui la atingerea acestui scop și variabilele interne și externe de care depindea – pe care o va pune în practică pe parcursul carierei lui politice. Intrat în viața politică în anul 1895 după moartea tatălui său – survenită în anul 1891 – s-a impus în mod cu totul natural, fără contestări, ca lider al Partidului Național Liberal (pe care l-a condus din 1909 până la sfârșitul vieții), prin valoarea

³ Acesta este titlul sub care celebra editură britanică Haus Publishing a publicat între anii 2008-2015 o colecție de 32 de volume, în care a inclus biografii ale celor mai importanți oameni politici și personalități din întreaga lume care au schimbat fața lumii după Primul Război Mondial. Pentru unele state au fost considerați a fi reprezentativi câte doi oameni politici (de exemplu Cehoslovacia, prin Edward Beneš și Thomas Masaryk). Pentru România a fost ales Ionel Brătianu, volumul său biografic fiind semnat de Keith Hitchins, unul dintre cei mai importanți istorici străini, cunoscători în profunzime ai istoriei românilor.

⁴ Nicolae Bănescu, *Ion I. C. Brătianu (1864-1927)*, Craiova, Editura Ramuri, f.a., pp. 194-195.

sa și calitățile dovedite în calitate de parlamentar și de ministru în Cabinetele liberale. Alegerea sa a fost „o misiune ușoară“, spunea Mihail Pherekyde, căci s-au gândit „la acela care reprezintă aspirațiile și sentimentele partidului liberal“.⁵ Dar Ionel Brătianu a reușit într-un scurt timp să capete respectul nu numai al liberalilor, ci și al partidelor de opoziției care vedeau în el cel mai mare „obstacol“ pentru ajungerea la guvernare, ca și al elitelor din spațiul public românesc de la acea vreme.

Ilustrativ și oarecum premonitoriu în acest sens este un text pe care l-a scris Alexandru Vlahuță, la scurt timp după atentatul căruia Ionel Brătianu i-a supraviețuit în decembrie 1909. Textul – din care redăm un fragment – a fost scris la câteva zile după atentat și încredințat unui prieten cu scopul de a fi publicat după vreo 12 ani, dar a ajuns să vadă lumina tiparului abia după moartea lui Brătianu. „Întotdeauna popoarele au nevoie de oameni mari: – scria Vlahuță – trăiesc și fără ei până la un punct oarecare. Dar sunt epoci când unui popor îi trebuie neapărat un om mare. Un anume fel de om mare... Îl cheamă din toate puterile tainica speranță a milioanelor de suflete, îndârjita voință de a trăi a tinereții, supremul strigăt de ajutor al unui neam, care încă nu și-a spus cuvântul lui pe lume. Vai, știm ce se întâmplă cu poporul căruia nu-i vine la timp cel chemat, singurul care i-ar putea aduce *mântuirea*!

Dar ce frumos e când vine! E aproape o priveliște dumnezeiască apariția, în mijlocul oamenilor zăpăciți a unui om liniștit, care ia cârma, comandă și e ascultat...

Noi, românii, avem nevoie, avem strașnică nevoie în momentul de față de un asemenea om. Fi-va dl. Brătianu acesta?... Soarta însăși ni-l arată pe omul acesta și ne îndeamnă să-l ascultăm cu toată dragostea, să-i dăm toată încrederea noastră, ca să-l avem puternic și mare, pe măsura păsurilor și primejdiilor mari pentru care l-am chemat. Destul de lămurit ni-l arată. Destul de frumos îl alege dintre toți. Fiul marelui Brătianu, moștenind nu gloria, căci asta nu se moștenește, ci minunatele însușiri ale unui neam de oameni aleși, cu tradiții de vitejescă cinste și iubire de patrie... O mulțime de lucruri s-au întâmplat în așa de puțină vreme în viața acestui om... În mai puțin de trei ani e chemat să potolească o *revoluție*, să pășească la deslegarea celor mai grave și complicate probleme sociale ce s-au pus vreodată unui om de stat, să ia în mâinile lui conducerea întregului partid – și cine nu știe cât de greu e de condus un partid politic în zilele noastre! Să grăbească pasul celor osteniți, să cumpănească zborul celor nerăbdători și să dea țării noastre siguranța, statornicia, pacea roditoare, fără de care tot ce țeșe un popor e pânza Penelopei...

Cel ce a dat astfel ochi cu moartea, are un adaos de putere de la alte lumi. E omul care, o clipă, a privit în Eternitate.

De acum ești consacrat, Domnule Brătianu. *Trebuie* să rămâi în focul strașnic al luptei, să suferi și să birui. Și să suferi pentru neamul care *te-a împuternicit*, și pentru el să birui. *Numai pentru el!*“⁶

⁵ *Ibidem*, p. 93.

⁶ *Ibidem*, pp. 99-103.

Aceasta era impresia puternică pe care Brătianu o lăsa contemporanilor după numai puțini ani de activitate ca om politic. Și, s-a întâmplat ca omul care supraviețuise unui atentat să fie cel care să conducă și să dirijeze destinele țării în momentele ei de cumpănă și să traverseze țara prin cel mai mare război pe care-l cunoscuse omenirea până atunci, cu un rezultat nesperat chiar și de către cei mai optimiști dintre românii de atunci: realizarea unirii cu românii care trăiau și la vestul și la estul granițelor Vechiului Regat.

După primii ani în fruntea partidului său și având experiența directă a conducerii guvernului României, cu sprijinul necondiționat al partidului său, Ionel Brătianu a început programul de reformare profundă a statului român (ce includea reforma agrară și reforma electorală), pe care urma să îl aplice în guvernarea începută în anul 1914. Dar odată cu izbucnirea primului război mondial a fost nevoit să întrerupă și să amâne pentru câțiva ani aceste reforme, primul ministru fiind chemat să conducă țara spre realizarea marelui său ideal național: unirea cu românii care trăiau în imperiile vecine. „Spirit deschis curentelor mari ale vremii, Ion I. C. Brătianu a fost între contemporanii săi un revoluționar. El a avut meritul de a accelera, într-o societate refractară ideilor înaintate, democratizarea vieții statului nostru. Patriotismul său luminat, calitățile sale de fin diplomat au condus acțiunea politică a României la țelul ei suprem, în marea clipă a istoriei”⁷, scria în perioada interbelică (după moartea marelui om politic) istoricul și academi-cianul Nicolae Bănescu.

Neutralitate și negocieri

Începutul Primului Război Mondial l-a găsit pe Ionel Brătianu în fruntea guvernului României. În această calitate a luat parte la Consiliul de Coroană care s-a desfășurat în august 1914, la Castelul Peleş din Sinaia, acolo unde majoritatea oamenilor politici prezenți s-au declarat pentru neutralitatea statului român față de războiul abia început, cu toate că regele Carol I susținea intrarea în război alături de Puterile Centrale de care ne lega tratatul de alianță încheiat în anul 1883. Aceasta a fost și poziția pe care Brătianu a exprimat-o în cadrul Consiliului de Coroană, cu greutatea cuvântului prim ministrului țării, care exprima poziția întregului Cabinet: „Noi cerem ca România să rămână neutră.” Și aceasta a fost și decizia în fața căreia s-a înclinat bătrânul rege, pentru că interesele majore ale statului român o reclamau.

În baza acestei hotărâri a Consiliului de Coroană, ca prim ministru al statului român, Ionel Brătianu a acționat în următorii doi ani. Deși România își declarase neutralitatea, era evident pentru toată lumea că ea nu va putea să-și păstreze acest statut și, în același timp, să-și realizeze, măcar parțial, idealul unității naționale. Opinia publică își declara față, prin publicații, întruniri și manifestări dorința, transformată în timp în presiune, de intrare a României în război de partea pute-

⁷ *Ibidem*, p. 195.

rilor Antantei, pentru eliberarea teritoriilor locuite de românii lipsiți de drepturi în cadrul Imperiului Austro-Ungar. Elita politică, în marea ei majoritate, îi cerea lui Brătianu același lucru, intrarea în război de partea Antantei pentru realizarea aceluiși ideal național. Numai puțini oameni politici filogermani, precum P. P. Carp sau Alexandru Marghiloman, cu o sinceră convingere că victoria va aparține la finalul războiului Puterilor Centrale, îi solicitau primului ministru intrarea în război de partea acestei alianțe pentru a putea elibera, cel puțin teritoriul basarabean răpit de Imperiul Țarist în anul 1812.

Dar calculul omului de stat era unul simplu și-n același timp extrem de complicat. Ionel Brătianu știa foarte bine că România nu va putea să-și păstreze statutul de neutralitate până la finalul războiului, că va trebui să intre în război, știa că războiul are învinși și învingători, iar cei din urmă vor dicta condițiile păcii, pe când învinșii vor suferi pierderi consistente (ceea ce în cazul micului stat român de la acea vreme putea să însemne chiar dispariția lui). Și mai știa, la momentul respectiv, că nu are o alternativă pentru a-i putea reuni pe toți românii din imperiile vecine cu statul român, atâta timp cât românii aflați sub dominație străină făceau parte din Imperii care se aflau în tabere militare aflate în conflict (Basarabia din Imperiul Țarist, parte a Antantei, iar Transilvania, Bucovina, Banatul din Imperiul Austro-Ungar, parte a alianței Puterilor Centrale).

În afara calculelor strategice și politice, în care s-a dovedit a fi un maestru neîntrecut⁸, Ionel Brătianu mai avea o calitate, subliniată de apropiații lui, aceea de fin observator atât al oamenilor și al moravurilor lor, cât și al situațiilor și implicațiilor acestora. Din acest motiv și-a asumat integral ducerea negocierilor pentru intrarea țării în război, având ca ministru de Externe un bun executant, pe Emanoil Porumbaru. Pentru că, așa cum spunea Nicolae Iorga, „negocierile, într-o țară unde cei de sus sunt de o fabuloasă indiscreție, orice secret fiind știut la cafe-neaua politică până pe seară, trebuiau să rămână necunoscute“⁹.

Propria lui casă a devenit locul de perindare al emisarilor străini care doreau și negociau direct cu el intrarea României în război de partea fiecărei tabere. A derulat atât de bine acest joc diplomatic¹⁰ pe parcursul a doi ani de zile, încât niciuna din taberele aflate în conflict nu a fost sigură până în ultimul moment de decizia lui, așa cum nici oamenii politici români nu reușeau să aibă nicio informație sigură despre cursul negocierilor, acuzându-l de indecizie și indolență și de ratarea momentelor „prielnice“ pentru intrarea României în război. Nici cei mai apropiați colaboratori ai lui nu au știut timp de doi ani de zile ce era în mintea primului ministru, așa cum povestește I. G. Duca, tânărul și unul dintre cei mai apropiați colaboratori ai lui Brătianu.¹¹ Respectul și aprecierea pe care o aveau

⁸ Contele de Saint-Aulaire credea că este unul dintre cei mai mari oameni de stat ai întregii generații politice a acelor timpuri, vezi mărturiile acestuia din volumul Contele de Saint-Aulaire, *Însemnările unui diplomat de altădată în România, 1916-1920*, București, Editura Humanitas, 2016.

⁹ Nicolae Iorga, *Supt trei regi. Istorie a unei lupte pentru un ideal moral și național*, București, f.e., 1932, p. 194.

¹⁰ Istoricul Glenn. E. Torrey îl consideră pe Ionel Brătianu a fi un maestru de primă clasă al acestui joc diplomatic. Vezi Glenn. E. Torrey, *România în primul război mondial*, București, Editura Meteor Publishing, 2014.

¹¹ Vezi I. G. Duca, *Portrete și amintiri*, ediția a VI-a, revizuită și întregită cu Addenda de Stelian Neagoe, București, Editura Machiavelli, 2014, pp. 54-56.

față de liderul lor, căruia îi intuiau numai „zbuciumul de care sufletul lui era cuprins“, pe care de altfel nu îl arăta mai niciodată, dând dovadă de un „calm olimpic“¹², i-a determinat pe liberali să îl susțină pe „Sfinx“ – așa cum a fost numit în epocă deoarece dădea dovadă de un calm considerat incompatibil cu vremurile și cu responsabilitățile pe care le avea, nimeni nereușind să-i pătrundă gândurile și să-i descifreze intențiile reale – pe parcursul acestei extrem de dificile perioade, dincolo de momentele lor proprii de îndoială și de suspiciuni.

Și-a asumat această situație cu toate criticile și presiunile imense la care a fost supus, ca singura soluție, în condițiile de atunci, pentru a ajunge la rezultatul dorit de el. „Spiritu realist, de inginer preocupat de calculul rezistenței materialelor, fără romantism, fără sentimentalisme, fără leac de poezie creatoare... el avea de atunci lozinca pe care mi-o mărturisea, declarând că în Parlamentul neconținut prorogat, nu va răspunde niciodată, nimănui care-l va întreba asupra politicii externe“¹³, scria despre el Nicolae Iorga, cel care l-a criticat și l-a apreciat în egală măsură. Brătianu a refuzat astfel să se supună unor norme comune instituționale, ca unică soluție la situația excepțională în care se afla atunci țara și cunoscând foarte bine clasa politică românească.

Pentru liderul liberalilor, asumarea negocierilor a însemnat în primul rând asumarea responsabilității pentru soarta națiunii române și nu vreun beneficiu personal sau de grup sau vreo acțiune egoistă pentru satisfacerea unor orgolii personale. Patriotismul său i-a dictat această atitudine care adesea i-a fost reproșată și în timpul vieții și ulterior. Ionel Brătianu era de altfel puțin preocupat de gloria proprie din timpul vieții, el raportându-se continuu la realizările generațiilor anterioare și-n particular la tatăl său și, ceea ce conta cel mai mult pentru el era felul în care îl va judeca istoria, adică ce va lăsa posterității, ce moștenire va lăsa generațiilor care îl vor urma, cum va arată țara la finalul guvernărilor lui.

Astfel nicio presiune nu l-a determinat să implice țara în război fără a avea un document semnat, un tratat care reprezenta „declarația scrisă a aspirațiilor României“¹⁴ prin care statul român să fie tratat pe picior de egalitate cu marile puteri care o presau să deschidă un nou front de luptă și fără a se asigura că la finalul războiului va fi recunoscută apartenența la statul român a teritoriilor aflate în cadrul Imperiului Austro-Ungar. Chiar dacă decizia lui de a se alătura statelor Antantei fusese luată cu mult timp înainte de august 1916, el nu a cedat diverselor tactici la care au recurs mai ales emisarii Imperiului Țarist, dovedindu-se un agil diplomat care nu a putut fi „înșelat“ cu propuneri care se aflau sub nivelul așteptării lui. Obiectivul pe care îl urmărea pentru țara sa fusese clar conturat în mintea lui și până nu a obținut toate garanțiile pe care le considera necesare la momentul respectiv pentru alăturarea, la finele războiului, a unui număr cât mai mare de români la statul român nu s-a angajat să implice țara în conflația care cuprinsese mai tot continentul european.

¹² *Ibidem*, p. 55.

¹³ Nicolae Iorga, *op. cit.*, pp. 192-193.

¹⁴ Sherman David Spector, *Romania at the Paris Peace Conference: A Study of the Diplomacy of Ioan I. C. Brătianu*, Iași, The Center for Romanian Studies, 1995, p. 15.

Războiul și ieșirea României din război

Campania militară începută de România peste Carpați împotriva Austro-Ungariei, după un început promițător – determinat și de surpriza provocată Imperiului vecin care tot mai spera să o atragă de partea ei în conflictul mondial – a sfârșit până la finele anului 1916 cu ocuparea unei mari părți a teritoriului Vechiului Regat de către armatele inamice și refugiul de la Iași al autorităților române. I s-a reproșat lui Brătianu că a intrat în război fără ca armata să fie pregătită și dotată. Dar Brătianu poate că era cel care cunoștea cel mai bine acest lucru. Știa că armata română suferă un deficit considerabil la capitolul dotărilor necesare purtării unui război de anvergură celui care se desfășura. Era la curent cu mersul operațiunilor militare și fusese înștiințat de tehnica militară nouă pentru acea vreme pe care o aveau la dispoziție armatele marilor puteri ce se confruntau pe bătrânul continent. Era conștient de faptul că armata unui mic stat precum cel român aflat încă departe de dezvoltarea economică a statelor occidentale nu putea să aibă o dotare a armatei sale comparabilă cu a acestora. Și acesta a fost un alt motiv pentru care a amânat cât de mult a putut intrarea armatei române în război și pentru care a semnat Convenția militară cu statele Antantei alături de tratatul politic din august 1916. Ionel Brătianu considera însă că în viața unei națiuni există momente în care trebuie să îți asumi orice riscuri pentru ca să să-ți demonstrezi voința pentru realizarea unui ideal.

Se trece adesea cu ușurință peste faptul că statele aliate nu și-au respectat obligațiile asumate prin Convenția militară (deschiderea unui nou front de luptă la Salonic, derularea unor operațiuni militare ale armatei ruse mai cu seamă în zona Bucovinei și furnizarea de echipament și tehnică militară armatei române¹⁵) și se insistă numai pe înfrângerea armatei române, cele mai multe acuze pentru această situație fiindu-i aduse primului ministru. Nerespectarea de către aliați a angajamentelor pe care și le-au asumat prin Convenția militară au jucat probabil un rol similar cu acela al neechipării corespunzătoare a armatei române. Ulterior, în refugiul din Moldova, tot sub îndrumarea politico-strategică a lui Brătianu se va face reorganizarea armatei române, cu sprijinul misiunii militare franceze condusă de generalul Henri Berthelot, care va fi dotată cu echipament militar provenit de la aliați.

Strategia readaptată a lui Brătianu după înfrângerea armatei române a presupus inclusiv o dimensiune politică, el fiind inițiatorul guvernului de uniune națională, pe care îl va conduce, ca un semnal de unitate al întregii clase politice românești în situația atât de dificilă în care se găsea țara atunci.

De altfel pentru Ionel Brătianu puterea în sine nu a reprezentat o miză, deținerea ei fiind pentru el un mijloc de a aplica proiectele pe care le avea pentru țară. A renunțat de două ori la funcția de prim ministru atunci când a crezut că interesele majore ale statului român solicită ca guvernul să fie condus de un alt om po-

¹⁵ Vezi textul Convenției militare franco-anglo-italo-ruso-română din august 1916, în *Războiul României. Trădarea Rusiei Țariste. Documente oficiale*, București, Editura Cartea Românească, f.a., pp. 85-87.

litic. Iar prima dată a făcut-o la începutul anului 1918 (ulterior în timpul Conferinței de Pace de la Paris), atunci când l-a îndemnat pe regele Ferdinand să-l numească prim ministru pe Alexandru Marghiloman, un filogerman care putea negocia în alți termeni cu ocupanții inamici. Așa cum convenise cu el într-o întâlnire și pentru care Marghiloman va rămâne în istorie ca prim ministrul care a guvernat revenirea Basarabiei la România¹⁶. Dar această înțelegere a fost pentru Brătianu o „asigurare” că lucrurile vor merge bine pentru țară în orice situație. Pentru că la sfârșitul anului 1917 a apărut acel „ceva” pe care nu putea să-l prevadă și de care se temea, așa cum îi spunea lui I. G. Duca¹⁷, revoluția bolșevică din Rusia care a schimbat fundamental situația militară în care se afla România. Atunci a considerat că este mai bine să-l lase pe Marghiloman în fruntea guvernului, tot el fiind acela care i-a trasat strategia regelui Ferdinand de a refuza semnarea tratatului cu Puterile Centrale, ceea ce însemna caducitatea acestuia. Nici chiar în aceste vremuri extrem de dificile pentru țară, Ionel Brătianu nu s-a îndoit însă de rezultatul final al războiului, el continuând negocierile cu reprezentanții Franței, pe diferite canale, pentru reîntrarea în război. A avut un simț excelent al vremurilor care urmau să vină, al sensului în care va curge istoria europeană și a lumii, care i-a fost confirmat de sfârșitul conflagrației mondiale.

Prim-ministrul României Mari

În mai puțin de o lună de zile după ce România a declarat din nou război Puterilor Centrale, urmată de finalul războiului, Ionel Brătianu a revenit în fruntea guvernului pentru a guverna Marea Unire a românilor de la 1 decembrie 1918. „Îndrumătorul războiului nostru național”¹⁸ a fost cel care le-a spus delegaților transilvănenilor care au adus actul unirii cu România la București: „De o mie de ani vă așteptăm și ați venit ca să nu ne mai despărțim niciodată.”¹⁹ Era astfel încununată activitatea omului de stat care gândise și aplicase strategia României din perioada primului război mondial care însemna, în fapt, finalizarea procesului de realizare a statului național unitar românesc. Un stat pe care ulterior, în primul deceniu interbelic, până la moartea sa survenită în noiembrie 1927, îl va reforma, îl va moderniza și-i va spori prestigiul internațional, din aceeași postură de prim ministru, funcție pe care a deținut-o cea mai mare parte a acestei perioade.

Brătianu „și-a câștigat astfel dreptul” de a conduce delegația României la lucrările Conferinței de Pace deoarece „a fost esențială decizia lui de a intra în război de partea Aliaților și a fost statornicia lui în scopul pe care și l-a propus care a adus României un loc alături de puterile victorioase”²⁰, la finalul războiului. Aici

¹⁶ Vezi Alexandru Marghiloman, *Discursuri parlamentare*, 2 vol, ediție de Stelian Neagoe, București, Editura Machiavelli, 2014.

¹⁷ I. G. Duca, *op. cit.*, pp. 58-59.

¹⁸ Vasile Bianu, *Însemnări din războiul României Mari*, tomul II, „De la mobilizare până la pacea din București”, Cluj, Institutul de Arte Grafice „Ardealul”, 1926, p. 122.

¹⁹ *Ibidem*, p. 161.

²⁰ Vezi Keith Hitchins, *Ionel Bratianu: Romania (Makers of the Modern World)*, London, Haus Publishing, 2011.

a dus o altă mare bătălie pentru statul român, Conferința de Pace de la Paris fiind „punctul culminant al mării strategii a lui Brătianu la care lucrase în precedentul sfert de secol pentru a crește modestul stat-național român la un nivel european de prosperitate și civilizație și transformarea lui într-o Românie Mare care să-i cuprindă pe toți românii.”²¹

Ionel Brătianu – liderul elitei politice a Marii Uniri

Întreaga elită politică românească și-a dorit înainte și în timpul primului război mondial realizarea unirii cu românii care trăiau în jurul granițelor României mici. Chiar și acei oameni politici care erau considerați germanofili doreau lucrul acesta, dar în opinia lor era mult mai dificil, chiar imposibil, de realizat unirea cu românii din Transilvania, atât timp cât Austro-Ungaria era aliata Germaniei. Toți însă erau patrioți, sinceri și își doreau înfăptuirea unui ideal național. Dar toate aceste calități pot să nu fie deloc suficiente pentru realizarea unui moment de însemnătate istorică în viața unei națiuni. Ele nu țin loc de viziune, de strategie, de acțiune politică. Aici este una dintre deosebirile fundamentale prin care Ion I. C. Brătianu se evidențiază între oamenii politici ai epocii lui și se înscrie într-o „elită a elitelor”, într-o galerie a marilor oameni de stat ai României, a celor care au realizat acele lucruri mărețe în istoria unui popor și care au avut „de partea lor istoria”, sau mai bine spus care au „creat” istoria unui popor. El „a fost omul unui proiect și al unei viziuni”²² dar a avut și voința și și-a câștigat capacitățile și instrumentele necesare pentru a-și duce până la capăt proiectul. A avut sprijinul necondiționat al partidului său (împreună cu care a câștigat alegerile și și a obținut majoritatea parlamentară) și susținerea fără rezerve din partea regelui Ferdinand, două instituții pe care și-a sprijinit proiectul realizării unității naționale și pe baza cărora va continua reformarea, dezvoltarea și modernizarea statului român în prima decadă interbelică.

Ionel Brătianu a fost omul vremurilor, cel care a încununat idealul național al românilor, în consonanță cu evenimentele care aveau loc în întreaga Europă. Și cel care, de la înălțimea marilor lui înfăptuiri lui, le dădea un sfat prețios membrilor Adunării Deputaților din decembrie 1919, un sfat în care el însuși credea și pe care el însuși l-a urmat întreaga lui viață: „Sunteți d-lor, toți, reprezentanții unui popor, care este mândru și poate să fie mândru de trecutul său și care trebuie să aibă mare încredere în viitorul său. Nu scădeți rolul pe care el trebuie să îl aibă în lume; fiți cât de modești pentru persoana dvs., nu fiți modești pentru poporul pe care îl reprezentați.”²³

²¹ *Ibidem*.

²² Dan Dungaci, „Ion I. C. Brătianu, inovatorii morali și substanțierea trecutului”, în *Academica*, nr. 11-12, noiembrie-decembrie 2015, anul XXV, p. 39, accesat la data de 14 decembrie 2018.

²³ Ion I. C. Brătianu, *Situația internațională a României. Expunere făcută în Adunarea Deputaților (16-17 decembrie 1919)*, București, Imprimeriile „Independența”, 1919, p. 39.

BIBLIOGRAFIE

- Adevărul*, anul XXXII, Nr. 10682, 24 ianuarie 1919.
- Bănescu, Nicolae, *Ion I. C. Brătianu (1864-1927)*, Craiova, Editura Ramuri, f.a.
- Bianu, Vasile, *Însemnări din războiul României Mari*, tomul II, „De la mobilizare până la pacea din București”, Cluj, Institutul de Arte Grafice „Ardealul”, 1926.
- Brătianu, Ion I. C., *Situația internațională a României. Expunere făcută în Adunarea Deputaților (16-17 decembrie 1919)*, București, Imprimeriile „Independența”, 1919.
- Duca, I. G., *Portrete și amintiri*, ediția a VI-a, revizuită și întregită cu Addenda de Stelian Neagoe, București, Editura Machiavelli, 2014.
- Dungaciu, Dan, „Ion I. C. Brătianu, inovatorii morali și substanțierea trecutului”, în *Academica*, nr. 11-12, noiembrie-decembrie 2015, anul XXV.
- Hitchins, Keith, *Ionel Bratianu: Romania (Makers of the Modern World)*, London, Haus Publishing Ltd., 2011.
- Iorga, Nicolae, *Supt trei regi. Istorie a unei lupte pentru un ideal moral și național*, București, f.e., 1932.
- Marghiloman, Alexandru, *Discursuri parlamentare*, 2 vol, ediție de Stelian Neagoe, București, Editura Machiavelli, 2014.
- Războiul României. Trădarea Rusiei Țariste. Documente oficiale*, București, Editura Cartea Românească, f.a.
- de Saint-Aulaire, Conte, *Însemnările unui diplomat de altădată în România, 1916-1920*, București, Editura Humanitas, 2016.
- Spector, Sherman David, *Romania at the Paris Peace Conference: A Study of the Diplomacy of Ioan I. C. Brătianu*, Iași, The Center for Romanian Studies, 1995.
- Torrey, Glenn. E., *România în primul război mondial*, București, Editura Meteor Publishing, 2014.